

МИРОШ Н.М.
ст. групи ОЕЕзм-21

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА ЇЇ РОЛЬ В ПОПЕРЕДЖЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Організація ефективної системи попередження злочинності у сфері економіки є однією з найактуальніших соціальних проблем сьогодення, вирішення якої є надзвичайно важливою і складною справою. В сучасних економічних умовах виникає необхідність здійснювати контроль не тільки після проведених господарських операцій, а й до їх здійснення. Створена система аудиторського контролю не дає бажаних позитивних результатів у попередженні злочинів. Таким механізмом в експертній діяльності виступає профілактична робота, яка дозволяє виявити типові обставини, що сприяють виникненню злочинів, розробити рекомендації щодо їх профілактики, визначити шляхи вдосконалення організації та ведення господарської діяльності і контролю.

Тому, актуальним є проведення економічних експертиз діяльності суб'єктів господарювання. Використання результатів економічної експертизи дозволить не тільки контролювати діяльність економічних агентів, а і попереджати факти економічних зловживань.

Питанням використання експертизи в економічній діяльності підприємств присвячено праці: Ф.Ф. Бутинця, В.А.Дерія, Г.Г. Мумінова-Савіної, В.Д. Понікарова, І.В. Перевозової та інших науковців. Проте, більшість фахівців економічну експертизу розглядають як доказ здійснення того чи іншого економічного злочину, а не як інструмент запобігання економічним зловживанням.

На наш погляд, одним із важливих, але ще недостатньо досліджених механізмів профілактичної діяльності в боротьбі з економічною злочинністю є економічна експертиза. Мета нашого дослідження розкрити сутність дефініції «економічна експертиза» та визначити її роль в попередженні економічної злочинності.

Категорія «економічна експертиза», на відміну від інших видів експертиз, наприклад, будівельної, судової, екологічної та інших, чітко не визначено в українському законодавстві, та в більшості випадків розуміється як вид судової експертизи або як вид аудиторської діяльності. Це призводить до суперечок у тлумаченні сутності цього визначення різними дослідниками.

Так, М.Т. Білуха вважає, що судово-економічна експертиза досліджує виробничу і фінансово-господарську діяльність підприємств різної форми власності, які допустили збитки, втрати, крадіжки цінностей, безгосподарність та інші негативні явища, що стали об'єктом розглядання правоохоронних органів [1]. Дане визначення, на нашу думку, недостатньо пояснює сутність економічної експертизи, бо не розкриває мети і підстав її проведення.

Деяко інше визначення судово-економічної експертизи дає М.Ф.Базась. Під нею він розуміє «дослідження в межах чинного законодавства фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання особою, яка має спеціальні знання в галузі бухгалтерського обліку з метою подання висновку щодо кола питань, поставлених органами дізнання, попереднього слідства чи суду» [2].

Г. Г. Мумінова-Савіна визначає судово-економічну експертизу як дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі бухгалтерського обліку, експертом-бухгалтером для подання висновку стосовно кола питань, що поставлені органами дізнання, попереднього слідства чи суду [3].

На наш погляд, найповніше визначення дає В. Д. Понікаров, який розглядає судово-економічну експертизу як процесуальну форму дослідження на основі спеціальних знань у різних сферах економіки, господарського аналізу, ревізії та контролю первинних облікових документів, бухгалтерських та облікових реєстрів і фінансової звітності суб'єктів господарювання різних форм власності з метою вирішення широкого кола питань, що виникають під час розслідування економічних злочинів та судового розгляду господарських суперечок [4].

Під економічною експертизою, В.Ф. Світлоока розуміє «вид наукової експертизи, метою якої є дослідження, перевірка, аналіз та оцінка стану економічної діяльності досліджуваного об'єкту» [5]. А сутність економічної експертизи, як зазначає науковець, полягає в дослідженні фінансової, податкової, кредитної діяльності підприємств і виявленні факторів, які, з одного боку, можуть сприяти скоєнню зловживань та приховуванню їх наслідків, а з іншого, виступати у формі невикористаних можливостей.

На наш погляд, найбільш прийнятним, є визначення сутності категорії «економічна експертиза», запропоноване І.В. Перезовою.

Вона, на відміну від існуючого підходу, розглядає її як фахове дослідження, яке включає в себе документальну перевірку, аналіз та оцінку окремих питань стосовно господарської діяльності підприємства, бізнес-процесів, особою-експертом за ініціацією суб'єктів управління системи інтелектуалізованого менеджменту для вироблення або уточнення управлінських рішень спрямованих на підвищення ефективності діяльності підприємства [6].

Як бачимо, різні автори при визначенні поняття економічної експертизи враховували різні змістовні ознаки. Так, Білуха М. Т., Базась М. Ф., Мумінова-Савіна Г. Г., Перезовова І.В., Світлоока В.Ф. під економічною експертизою розуміють дослідження, а Понікаров В. Д. визначає її як процесуальну дію.

При цьому на підставі існуючих визначень дефініції можна виділити основні ознаки економічної експертизи, а саме:

- використання спеціальних знань;
- проведення досліджень з метою встановлення обставин, що мають значення для справи, що розглядається;
- спеціальний суб'єкт експертизи;
- економічна експертиза проводиться в певній процесуальній формі;
- хід і результати експертного дослідження.

Якщо при проведенні економічної експертизи ігнорується хоча б одна з перерахованих ознак, то її доказове значення втрачається.

Отже, сутністю економічної експертизи є дослідження фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, яке в межах чинного законодавства здійснюється особою, котра володіє спеціальними знаннями в галузі економіки, з метою надання висновку стосовно низки питань, що були поставлені органами дізнання, досудового слідства чи суду. Дослідження в межах економічної експертизи стосуються фінансової, податкової, кредитної діяльності підприємств і виявляють фактори, які можуть сприяти зловживанням та приховуванню їх наслідків, тобто ці послуги дають змогу вдосконалювати систему управління підприємства за рахунок виявлення та розв'язання внутрішніх проблем.

Експертну профілактику, в межах даного дослідження, будемо розглядати як складне системне утворення, фундамент якого становить діяльність експертів, котрі на базі своїх спеціальних знань виявляють обставини, що фігурують як умови, а іноді й причини вчинення злочинів.

У процесі досліджень експертом встановлюється факт правопорушень та одночасно механізм (спосіб, прийом) їх здійснення. Визначення обставин що сприяють здійсненню злочинів є частиною процесуальної діяльності експерта, а пропозиції профілактичного характеру результатом цієї діяльності.

Впровадження та реалізація пропозицій виступає інструментом із недопущення й усунення фінансових правопорушень. Не викликає жодних сумнівів той факт, що використання спеціальних знань для успішної роботи з попередження злочинів є вельми корисним. Водночас, експертна профілактика на сьогодні знаходиться на незадовільному рівні, не дає бажаних результатів, а тому потребує активізації.

Основними причинами цього, на нашу думку, є: невирішеність цілої низки правових, організаційних і методичних питань; недооцінка можливостей цього напрямку профілактичної діяльності з боку судово-слідчих органів; низька ініціатива самих експертів. Тому держава має ініціювати процес формування інституту економічної експертизи, як незалежної системи, що досліджує економічну діяльність будь-якого суб'єкту господарювання.

Таким чином, резюмуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що економічну експертизу необхідно ефективно використовувати в організації боротьби з економічною злочинністю та підвищенні її ефективності через механізм профілактичної діяльності, що здійснюється як у спеціальній, так і у неспеціальній формах. У цьому істотну допомогу має надати науково-обґрунтований концепт « економічна експертиза » і чітко сформована його концепція та методологія. Також, доцільно активізувати процес створення незалежних експертних установ, які могли б виконувати будь-які види економічних експертиз. Крім того, держава має на законодавчому рівні визначити поняття економічної експертизи, принципи її здійснення, тощо. Слід підкреслити, що розширення правового поля проведення експертиз, розробка механізму профілактичної діяльності експертів, дасть змогу значно скоротити терміни слідства і суттєво підвищити ефективність організації боротьби з економічною злочинністю. Функціонування інституту економічної експертизи дозволить ефективно та швидко досягти бажаних результатів з питань національної безпеки в економічній сфері.

Література:

1. Базась М. Ф. Методика та організація фінансового контролю / М. Ф. Базась. – К.: МАУП, 2004. – 440 с.
2. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза: підручник / М. Т. Білуха – К.: Воля, 2004. – 656 с.
3. Голяш І.Д., Романів С.Р. Прогнозний аналіз ефективності функціонування підприємства // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 9, Ч.1. – С. 95-97
4. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза: навч.-метод. посібник / Г. Г. Мумінова-Савіна. – К.: КНЕУ, 2004. – 268 с.
5. Перезовова І.В. Теоретичні та організаційні засади економічної експертизи в управлінні підприємствами.– Дисертація д-ра екон. наук: 08.00.04, Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2014. – 466 с.
6. Понікаров В. Д. Судово-економічна експертиза: навч. посібник / Понікаров В. Д., Попова С. М. –2-ге вид., доп. та перероб. – К.: Центр учб. літератури, 2008.– 272 с.
7. Світлока В. Ф. Місце і роль економічної експертизи в сфері державного контролю економічної діяльності [Електронний ресурс] / В. Ф. Світлока // Ефективна економіка. – 2011. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.